

[Fjerde næstformand]

Må vi bede om ro i salen!

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

... vedrørende fængslerne og fængselsforholdene, at den betænkning, der blev efterlyst fra hr. Lengers side, så vidt jeg har fået oplyst, vil fremkomme i slutningen af denne måned, og så bliver der mulighed for at drøfte den.

Må jeg videre sige, at jeg mener da, at alle disse tre stadier er vigtige, og hvis man vil have indsat samfundets forskellige myndigheder og give disse myndigheder en opbakning, hvad enten det er skoler, kommuner eller andet, er det vigtigt, at man ser disse tre stadier i sammenhæng. Sådan forstår jeg da også det dagsordensforslag, som hr. Lenger har fremsat, at nu skal der på det første område ...

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Det er kedeligt, at det er nødvendigt at bede om ro mere end én gang. Der skal være mere ro.

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Vi skal vedrørende dette at hindre kriminaliteten i at opstå foretage noget på det meget brede grundlag, som alle ordførere er gået ind for. Det er det, der skal tilrettelægges nu. Arbejdet vil gå i gang, som statsministeren nævnte det, således at mine kolleger, der har med de forskellige områder at gøre, og jeg i fællesskab tilrettelægger en handlingsplan med henblik på den redegørelse, der skal komme inden årets udgang.

Jeg siger tak til de ordførere, som har sagt, at de mener, det ville være rigtigt med en bred konference; denne brede konference vil blive søgt afholdt i sensommeren, i august eller september måned, således at vi har haft den, inden vi får redegørelsen og redegørelsesdebatten her i tinget. På det grundlag opfordrer jeg til at stemme for den af hr. Lenger foreslåede dagsorden, således at vi bevæger os fra det, der blev sagt om ordene, der anvendes, og som jo anvendes på et meget bredt grundlag her i tinget, kan man sige, over til det, der skal være handlingen og handlingsforløbet.

Ordføreren for forslagsstillerne har takket for den tilslutning, der er givet til det stadium, der drejer sig om at bekæmpe kriminali-

teten, inden den opstår. Det vil jeg også gerne gøre, og så vil jeg sige, at jeg håber, at den tilslutning, der har vist sig her i salen til dette stadium, dette tidspunkt, hvor man skal bekæmpe kriminaliteten, inden den opstår, kan videreføres på de andre og lige så nødvendige områder, nemlig hvordan man skal finde frem til metoderne med hensyn til, hvad der skal være i straffeloven og i retsplejeloven for at bekæmpe kriminaliteten i øvrigt, og med hensyn til, hvad der skal ske i fængslerne og ved løsladelsen fra fængslerne; der er jo, hvad angår det sidste, i allerhøjeste grad et ønske om, at de, der har bevæget sig i det kriminelle miljø, ikke vender tilbage til det.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af Lenger (VS), Ole Espersen (S), Hagen Hagensen (KF), Helge Sander (V), Ebba Strange (SF), Bernhard Baunsgaard (RV), Birgith Mogensen (CD) og Inger Stilling Pedersen (KrF) (se foran)

vedtoges med 123 stemmer (S, KF, V, SF, RV, CD, VS og KrF) mod 3 (FP).

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden af Pia Kjærsgaard (FP) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Forespørgsel nr. F 17:

Forespørgsel til udenrigsministeren:

»Hvilke oplysninger kan regeringen give om udviklingen i Afghanistan og om hidtidige og kommende danske bidrag til mindske af de menneskelige lidelser som følge af krigen, og på hvilken måde vil regeringen arbejde for en varig og retfærdig politisk løsning på Afghanistan-krisen?«

Af Lasse Budtz (S), Eva Møller (KF), Bjørn Elmquist (V), Riishøj (SF), Stinus (RV), Nør Christensen (CD), Albrechtsen

(VS), Kofod-Svendsen (KrF) og Poulsgaard (FP).

(Forespørgslen anmeldt 4/12 85. Fremme af forespørgslen vedtaget 10/12 85).

Begrundelse

Lasse Budtz (S):

På vegne af de 9 partier, der ved sidste valg opnåede repræsentation i folketinget, har jeg den ære at rette følgende spørgsmål til udenrigsministeren:

Hvilke oplysninger kan regeringen give om udviklingen i Afghanistan og om hidtidige og kommende danske bidrag til mindselse af de menneskelige lidelser som følge af krigen, og på hvilken måde vil regeringen arbejde for en varig og retfærdig politisk løsning på Afghanistankrisen?

Det er jo nu 6 år siden denne meget uheldige og umenneskelige krig – alle krige er umenneskelige, men denne er særlig umenneskelig – begyndte. Det synes efterhånden at stå næsten alle klart, at denne krig simpelt hen ikke kan vindes. En fortsættelse kan derimod komplet ødelægge landet, der allerede er blevet påført lidelser af et næsten ufatteligt omfang. Selv den krigsførende magt, Sovjetunionen, er begyndt at tale om nødvendigheden af et kompromis, der kan føre til en fredelig løsning.

Ved at stille denne forespørgsel til regeringen har de 9 partier gerne villet give ministeren mulighed for at fremkomme med en samlet redegørelse. Selv om en gennemgang af de aviser og tidsskrifter, der har beskæftiget sig med Afghanistankrisen i de senere år, viser, at det ikke er korrekt, at krigen er glemt, eller at dens følger er blevet fortiet, er det efter vores mening alligevel rigtigt at anmode ministeren om denne redegørelse.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

For godt 6 år siden, den 27. december 1979, gik sovjetiske tropper ind i Afghanistan. Luftbårne styrker landstod i Kabul nedkæmpede spontan modstand fra regulære afghanske styrker og stormede præsidentpaladset. Mindre end én time derefter blev landets præsident, Amin, afsat og siden myrdet. Babrak Karmal blev indsat som ny præsident. Større troppekontingenter fulgte hurtigt

over grænsen, og i løbet af få måneder var de sovjetiske militære styrker nået op på 85.000. mand. I dag skønnes de sovjetiske enheder i Afghanistan at tælle knap 120.000 mand med yderligere 30.000 mand placeret umiddelbart ved grænsen til Afghanistan.

Det internationale samfund reagerede ufortøvet og kraftigt imod invasionen. Herhjemme gav den daværende udenrigsminister samme dag udtryk for, at regeringen så på situationen med største alvor, og han tog afstand fra Sovjetunionens militære intervention. Danmark deltog sammen med andre lande øjeblikkeligt i et initiativ til indkaldelse af FNs sikkerhedsråd, der imidlertid lammedes af et sovjetisk veto. En ekstraordinært indkaldt FN-generalforsamling vedtog herefter med overvældende flertal en resolution, hvori den bl.a. opfordrede til en øjeblikkelig betingelsesløs og total tilbagetrækning af alle fremmede tropper fra Afghanistan med henblik på at sætte befolkningen i stand til selv at fastsætte sin styreform og vælge sit økonomiske, politiske og sociale system uden indblanding udefra.

Det er muligt, at man fra sovjetisk side ved beslutningen om at intervenere militært i Afghanistan har forestillet sig, at der ville blive tale om en operation af begrænset omfang og varighed, men det er ikke gået sådan. Den sovjetiske invasion blev begyndelsen til nu 6 års krig, en krig, som uden at bringe en militær sejr inden for rækkevidde er blevet ført med en rystende hensynsløshed fra sovjetisk side og har påført det afghanske folk frygtelige lidelser og tab.

En umiddelbar konsekvens af den sovjetiske indmarch i Afghanistan, som desværre fortsat gør sig gældende, var den negative indvirkning af dette skridt på udviklingen i Øst-Vest-forholdet. Invasionen i Afghanistan, hvor Sovjetunionen i strid med folkeretten og gældende internationale forpligtelser greb til direkte militær magtanvendelse, måtte jo uundgåeligt virke på det billede, som omverdenen søger at danne sig af Sovjetunionens hensigter og troværdighed. Invasionen var den direkte anledning til, at præsident Carter måtte trække SALT II-traktaten, der var fremlagt til ratifikation, tilbage fra det amerikanske senat. Men også efterfølgende har besættelsen udgjort en alvorlig belastning for Øst-Vest-forholdet. En afslutning af den sovjetiske militære tilstedeværelse i Afghanistan

[Udenrigsministeren]

vil være et afgørende bidrag til en forbedring af det internationale politiske klima.

Hvis vi herefter vender os mod den aktuelle situation i Afghanistan, kan der – uanset forsøg fra Sovjetunionen på at foretage en konsekvent mørklægning af, hvad der sker i landet – tegnes følgende billede:

Den militære situation må karakteriseres som et fortsat dødvande, og Sovjetunionen har ikke kunnet udstrække sin kontrol til hele landet. Selv om krigen har karakter af en guerillakrig uden egentlige fronter, er det de fleste iagttageres vurdering, at besættelsesstyrkernes militære kontrol er begrænset til hovedstaden Kabul, en del af de andre store byer samt hovedkommunikationslinjerne. Op mod 75 pct. af landområderne skønnes mere eller mindre at være under mostandsbevægelsens kontrol.

De sovjetiske tropper skønnes som nævnt at andrage knap 120.000 mand. Den afghanske hær er især som følge af deserteringer svundet ind til under halvdelen af de 80.000 mand, den udgjorde i 1979.

Det vides ikke, hvor mange mand modstandsbevægelsen, Mujaheddin, råder over, men den forekommer mere effektiv og mindre splittet end på noget tidspunkt siden den sovjetiske invasion.

Der er sket en betydelig eskalering af kamphandlingerne i 1985 fra såvel Sovjetunionens som modstandsbevægelsens side med deraf følgende stigende tabstal. For første gang i den 6 år lange krig har Mujaheddin i flere tilfælde kunnet tage initiativet på slagmarken, og den sovjetiske militære indsats mod modstandsbevægelsens forsyningslinjer synes ikke at have båret frugt.

Samtidig er der sket en forskydning i den sovjetiske militære indsats i form af et øget eftertryk på aktioner, der er rettet direkte imod civilbefolkningen. Den ændrede taktik har bl.a. manifesteret sig i bombninger fra stor højde af beboede områder, afbrænding af afgrøder og ødelæggelse af infrastrukturen i hele provinser. F.eks. udsættes de århundredgamle afvandingskanaler og terrasselandbruget for systematiske ødelæggelser.

Der synes ikke at herske tvivl om sigtet med denne ændrede sovjetiske taktik. Målet er at fordrive civilbefolkningen fra landområderne for herved at berøve modstandsbevægelsen dens grundlag, og de humanitære

konsekvenser af denne taktik er selvsagt forfærdende.

På FNs 40. generalforsamling fremlagdes for første gang en rapport om menneskeret-tighedssituationen i Afghanistan, udarbejdet af østrigeren Felix Ermacora. Rapporten, der kan betragtes som den hidtil mest fyldige og dokumenterede beskrivelse af overgrebene mod det afghanske folk, er rystende læsning. Der fremlægges omfattende vidnesbyrd om tortur, fængsling af politiske modstandere i betydeligt antal, arbitrære domstolsprocesser og tvungen værnepligt i op til 4 år for unge allerede fra 15 års alderen. Rapporten indeholder tillige oplysninger om egentlige mas-sakrer på landsbybefolkningen, undertiden som gengæld for sovjetiske tab.

Særlig opmærksomhed tildeles i rapporten den fortvivlede situation, de mere end 1½ million interne flygtninge befinder sig i. Disse flygtninge – altså flygtninge i deres eget land – drives fra landområderne og ind til byerne. Her kan regimet mere effektivt kontrollere, overvåge og indoktrinere de oprindelige landsbybeboere. Disse interne flygtninges situation er så meget desto vanskeligere, som Karmalregimet konsekvent har nægtet at give adgang til Afghanistan for internationale humanitære organisationer som Internationalt Røde Kors og FNs flygtningehøj-kommissariat.

Fødevarer-situationen i landet må nærmest betegnes som katastrofal på grund af regimets og de sovjetiske troppers ødelæggelser af afgrøder og infrastruktur.

Antallet af ofre for regimet i Kabul og den sovjetiske krigsførelse i Afghanistan kendes ikke. De mest forsigtige skøn anfører et tal for de civile dødsopfre på ca. 100.000, men tallet 1 million døde har været nævnt, og i hr. Ermacoras rapport anføres, at op mod en halv million civile afghanere har mistet livet siden den sovjetiske invasion. Hertil kommer så antallet af sårede og lemlæstede civile, som er stigende i takt med den sovjetiske anvendelse af antipersonelminer og bomber, der er udformet som legetøj, hvis formål ifølge rapporten er at invalidere og lemlæste civile, herunder børn.

Med til de humanitære konsekvenser af krigen i Afghanistan hører også, at krigen har skabt verdens aktuelt største flygtningeproblem. Af en befolkning på oprindelig ca. 15½ million opholder sig nu cirka en fjerde-

[Udenrigsministeren]

del eller mere end 4 millioner mennesker sig som flygtninge i landene omkring Afghanistan. Navnlig Pakistan er blevet påført betydelige økonomiske og sociale byrder ved at give ophold til henved 3 millioner afghanske flygtninge, og der er grund til at udtrykke anerkendelse af Pakistans indsats til fordel for de afghanske flygtninge.

Det må hilses med tilfredshed, at FNs 40. generalforsamling på grundlag af rapporten for første gang overhovedet drøftede og vedtog en resolution om menneskerettighedssituationen i Afghanistan. I resolutionen, som Danmark var medforslagsstiller til, udtrykkes der dyb bekymring over de dokumenterede krænkelse af fundamentale menneskerettigheder i Afghanistan. Ligeledes udtrykkes der bekymring over, at den øgede direkte militære indsats mod civilbefolkningen har ført til en situation, hvor ikke blot enkelte menneskers, men hele gruppers og stammers eksistens er bragt i fare. Endelig opfordres der til, at internationale humanitære organisationer indrømmes adgang til at virke i Afghanistan.

En samlet vurdering af situationen i Afghanistan synes at give grundlag for at konkludere, at Sovjetunionen med den nuværende militære indsats ikke vil kunne fremtvinge en militær løsning, og på trods af Mujaheddins kampvilje må det anses for usandsynligt, at modstandsbevægelsen vil være i stand til at gennemtvinge en tilbagetrækning af de sovjetiske tropper.

Meget tyder på, at Sovjetunionen i denne situation har valgt at satse på en langsigtet løsning sigtende mod etablering af et stabilt og loyalt kommunistisk Afghanistan, hvor den folkelige modstand er brudt. Jeg har allerede nævnt den systematiske fordrivelse, kontrol og indoktrinering af civilbefolkningen. Et andet middel kunne være den intensive skoling eller indoktrinering, der finder sted af ungdommen.

Endelig kunne man som et tredje middel i en sådan langsigtet løsning se indplaceringen af sovjetiske såkaldte rådgivere på alle politiske beslutningsniveauer som et bidrag til den gradvise sovjetisering af alle sider af det afghanske samfund.

Hidtil er der ikke forekommet tegn på, at Sovjetunionen under Gorbatsjov skulle være indstillet på en justering af denne politik. Efter topmødet mellem Reagan og Gorbatsjov

i Genève i november sidste år har der i den internationale presse været forlydender fremme om, at man fra sovjetisk side muligvis ville være indstillet på en ændring i Afghanistanpolitikken. For regeringen foreligger der ikke oplysninger, der kan begrunde sådanne forlydender.

Hvis Sovjetunionen virkelig skulle være indstillet på en politisk løsning, savner man jo ikke muligheder for at demonstrere dette også i handling, og jeg tænker her især på de mæglingsbestrebelse, som FNs generalsekretær udfolder med henblik på at opnå en politisk forhandlingsløsning i Afghanistansspørgsmålet.

Siden 1982 har generalsekretærens personlige repræsentant ført samtaler i Genève med Karmalregimet og Pakistan. De to regeringsrepræsentanter er til stede i samme bygning, men i separate lokaler, og de fører deres forhandlinger via den personlige repræsentant. Denne forhandlingsform er valgt, fordi Pakistan ikke anerkender Karmalregimet som den legitime repræsentant for den afghanske befolkning og følgelig ikke vil indgå i direkte forhandlinger med dette regime.

Efter års dødvande synes mæglingsbestrebelseerne nu at være resulteret i visse fremskridt imod en politisk løsning baseret på 4 elementer: gensidige garantier om ikke-indblanding og ikke-intervention, de afghanske flygtnings frie og uhindrede tilbagevenden til Afghanistan, internationale garantier for gennemførelse af aftalen, udstedt af garantstater, og endelig udarbejdelse af en tidstabel for tilbagetrækning af de sovjetiske tropper.

En betydelig fleksibilitet og politisk ansvarlighed fra pakistansk side førte under samtaler i juni 1985 til, at der stort set opnåedes enighed om de tre første elementer. USA og Sovjetunionen har senere i princippet erklæret sig villige til at optræde som garantstater for en løsning.

De efterfølgende samtaler, i henholdsvis august og september 1985, har imidlertid ikke bragt nogen udvikling i spørgsmålet om det fjerde element, altså tidsplanen for troppe-tilbagetrækningen og sammenkædningen med de øvrige elementer. Forhandlingerne har været vanskeliggjort af, at Karmalregimet kræver direkte samtaler med Pakistan, altså et krav til Pakistan om de facto-diplomatisk anerkendelse af Karmalregimet, før aftalekomplekset er forhandlet færdigt. Paki-

[Udenrigsministeren]

stan har, forståeligt nok, afvist enhver form for direkte samtaler, før også fjerde element er færdigforhandlet og man når frem til gennemførelsen af aftalekomplekset.

Der kan måske være grund til at slå fast, at der ifølge de for regeringen foreliggende oplysninger ikke under den seneste forhandlingsrunde fra afghansk side er blevet fremsat et konkret forslag til en tidsplan for tilbagetrækning af de sovjetiske tropper, således som der har været forlydender om i den internationale presse.

Den sovjetiske besættelse af Afghanistan må bringes til ophør. Magt er ikke ret, hvor stærk end magten kan forekomme at være. Afghanistans skæbne er principielt et internationalt anliggende, der må løses ved fredelige forhandlinger på rettens grund. For et land som Danmark, der konsekvent forsøger at arbejde for fredens og rettens sag i internationale relationer, må dette synspunkt have afgørende vægt.

Vi har fra dansk side gentagne gange klart fordømt den sovjetiske invasion af Afghanistan. Samtidig er vi ikke blot i FN, men også inden for det europæiske politiske samarbejde gået aktivt ind i bestræbelser med sigte på at motivere Sovjetunionen til ad forhandlingsvejen at bringe krigen til ophør og medvirke til en politisk løsning. I FNs generalforsamling har vi givet fuld støtte til de årligt tilbagevendende resolutioner om Afghanistanspørgsmålet. Centrale elementer i disse har været en bekræftelse af, at opretholdelsen af Afghanistans suverænitet, territoriale integritet, politiske uafhængighed og alliancefri status er af afgørende betydning for en fredelig løsning samt et krav om øjeblikkelig tilbagetrækning af de fremmede tropper fra Afghanistan. Vi finder, at det trods alt må give anledning til håb, at dette standpunkt i FN hævdes af praktisk talt alle verdens lande bortset fra Sovjetunionen og dets nærmeste allierede.

Simpel medmenneskelig solidaritet tilsiger, at vi yder det afghanske folk al mulig støtte. I den forbindelse er der grund til også at fremhæve den humanitære bistand, vi fra dansk side har ydet til ofrene for den sovjetiske krigsførelse i Afghanistan.

Danmark har i perioden 1980-85 ydet i alt ca. 62 mill. kr. til humanitært hjælpearbejde til fordel for krigens ofre. Størstedelen af støtten, henvend 44½ mill.kr, er ydet gennem

FNs flygtningehøjkommissariat til flygtninge i Pakistan. Røde Kors har modtaget i alt 8 mill. kr., Dansk Røde Kors har medvirket ved finansiering af et dansk lægehold på et Røde Kors-hospital i Peshawar i Pakistan.

Private, kirkelige og andre hjælpeorganisationer har tilsammen modtaget restbeløbet på mere end 8 mill.kr., hvoraf en mindre del er ydet som hjælpeforsyninger til konfliktofre inde i Afghanistan.

Så længe der ikke er opnået en politisk løsning på konflikten, er det regeringens hensigt at fortsætte og også gerne øge den humanitære støtte til ofrene for krigen i Afghanistan. Støtten vil blive ydet på grundlag af de appeller, der fremsættes af de hjælpeorganisationer, som arbejder i området. Det må påregnes, at størstedelen af den fremtidige støtte som hidtil vil blive ydet til fordel for flygtninge i Afghanistans nabolande. Støtte til berørte grupper inde i Afghanistan vil dog fortsat blive ydet i det omfang, der er effektive og egnede organisationer, som kan påse, at hjælpen rent faktisk når frem til de pågældende. De praktiske vanskeligheder, der er forbundet med at få hjælp ind i landet, vil dog nok betyde, at denne form for bistand fortsat må forventes at blive af begrænset omfang.

Lad mig til slut give udtryk for regeringens påskønnelse af, at folketingets partier i fællesskab har givet regeringen denne anledning til at redegøre for sin holdning til Afghanistankonflikten. Jeg har bestræbt mig på at holde min besvarelse af forespørgslen i et nøgternt og roligt sprog. Den sovjetiske invasion af Afghanistan og de uforskyldte lidelser, den har påført befolkningen, er en tragedie, der kræver alvor og medfølelse. Regeringens synspunkter og bestræbelser i Afghanistanspørgsmålet følger klare grundprincipper i dansk udenrigspolitik, og det er mit håb, at debatten i dag vil bekræfte, at der i folketinget er bred enighed i dette vigtige spørgsmål.

Forhandling

Lasse Budtz (S):

Først vil jeg gerne takke udenrigsministeren for den fyldige og meget velbalancerede redegørelse.

Dernæst vil jeg sige, at socialdemokratiet ikke har ringeste tvivl om, at den sovjetiske invasion og fortsatte krigsførelse i Afghani-

[Lasse Budtz]

stan må fordømmes af Danmark, ganske som mange andre har fordømt denne ulykkelige krig. Vi må kræve, at de sovjetiske tropper hurtigst muligt trækkes tilbage.

Vi er klar over, at regeringen deler denne opfattelse, og at regeringen også deler vores opfattelse af, at man i alle relevante internationale organisationer – selvfølgelig først og fremmest i FN – må arbejde for en sådan udvikling. Også i denne forbindelse gælder det, at Danmarks indflydelse er meget begrænset, men sammen med andre kan vi gøre noget.

Afghanistan må ganske som alle andre lande have ret til at leve en fredelig tilværelse med respekt for menneskerettighederne og i forbindelse hermed med selvbestemmelsesret. Selvbestemmelsesretten og menneskerettighederne overtrædes hver eneste dag, hvilket også udenrigsministerens tale klart har understreget.

I hvert fald en halv million dræbte, hvis man skal stole på FN-tallene, op mod fire millioner eller flere flygtninge, regelmæssige massakrer på civilbefolkningen, uudholdelige konditioner i fængslerne, vedvarende overtrædelse af de fundamentale rettigheder, f.eks. rettigheden til frit at kunne udtrykke sig osv. osv., danner listen over de forhold, det afghanske folk bydes.

Har man været i tvivl tidligere – hvad ingen kan have været – må FN's rapport om udviklingen i Afghanistan have overbevist alle om det folkemord, hverken mere eller mindre, der er under udvikling. Som jeg sagde ved motiveringen for denne debat, kan krigen ikke vindes, men landet kan ødelægges totalt.

Langsomt, umådelig langsomt, synes Sovjet at have opdaget det. Pravda skrev lige før jul, at en konstruktiv debat mellem de forskellige politiske kræfter i Afghanistan var ønskværdig, og den sovjetiske lydregering, der kom til magten efter kup og modkup, men i højeste grad efter sovjetisk ønske, har optaget ikke-kommunister på ministerlisten.

I FN, hvor, som vi har hørt, et kæmpemæssigt, meget stort og massivt flertal har vedtaget en fordømmende resolution, der klart stempler Sovjet som aggressoren, har man været i stand til at formidle en slags dialog mellem lydregeringen i Kabul på den ene side og Pakistan på den anden. De har ganske vist, som ministeren rigtigt beskrev

det, ikke talt direkte sammen, men de har talt til generalsekretærens repræsentant, der så er gået fra den ene delegation til den anden med budskaberne eller synspunkterne.

Man er nogenlunde enige om de tre ting, ministeren nævnte. For det første, at Afghanistan skal vende tilbage til positionen som en neutral stat. Den politiske placering skal for det andet garanteres, selvfølgelig af Afghanistan selv og Pakistan, men også af andre magter, bl.a. supermagterne og Kina. Og for det tredje skal de næsten fire millioner eller flere flygtninge have mulighed for at vende tilbage fra Pakistan og fra Iran.

Men det egentlige problem har man ikke løst, og det er, hvornår de sovjetiske tropper vil blive trukket tilbage. Det kan ganske enkelt ikke ske hurtigt nok, men det vil desværre være naivt at tro, at det vil ske i den nærmeste fremtid; her deler jeg ministerens pes-simisme.

Ganske vist har førstesekretær Gorbatjov vist en vis bevægelighed i forbindelse med topmødet med præsident Reagan, men Sovjetunionen mener, at Afghanistan hører til denne supermagts interesseområde, og derfor vil man have sikkerhed for, at landet ikke kan vende sig imod Sovjet.

Denne opfattelse af ret til at kontrollere situationen i et naboland har vi mødt mange gange før. Det er en holdning, tidligere stormagter og nuværende supermagter mener at kunne indtage, og vi kender nøjagtig den samme situation fra Mellemamerika, hvor USA på ganske samme måde mener, at man kan blande sig efter politisk forgodtbefindende i nabolandenes forhold. Det bør man ikke kunne, og det internationale samfund bør protestere, når det sker.

Det er også ud fra denne holdning, Sovjet ønsker at sikre sig, at der ikke fortsat er amerikansk indblanding i området. Der er ingen tvivl om, at USA har bevilget mange millioner dollars som hjælp til de ikke-kommunistiske oprørere. De kæmper selvsagt en retfærdig kamp mod invasionsstyrkerne, akkurat som sandinisterne kæmpede en retfærdig kamp for deres lands frihed og fortsætter dermed. Men vi må nok regne med, at en sovjetisk tilbagetrækning næppe kan fremkaldes, hvis der ikke afgives løfte om et stop for den amerikanske hjælp til frihedskampen.

[Lasse Budtz]

Humanitær bistand til flygtningene og de mange tusinde ofre for krigsførelsen bør imidlertid fortsat gives fra de vestlige landes side. Danmark har, som vi har hørt af udenrigsministeren, ydet ganske meget indtil nu, men regeringen kan regne med socialdemokratiets støtte til dens formodede eller nærmest annoncerede planer om at øge bistanden til ofrene for krigen.

Den omtalte FN-rapport understreger ganske klart behovet for yderligere hjælp. Befolkningen i Afghanistan er blevet forfulgt med bl.a. napalmbomber, og vi har formentlig alle læst om de bomber, der er kastet ned over landsbyer, og som har haft form af lege-tøj. Vi ved også, at sundhedstilstanden i Afghanistan nu er så ringe, at eksperter har beregnet, at af 1.000 nyfødte dør de 300 eller flere næsten øjeblikkelig.

Tre af de fire millioner afghanske flygtninge befinder sig i Pakistan, hvor de selvsagt må repræsentere et alvorligt politisk, økonomisk og forsyningsmæssigt problem. Pakistans regering har selv offentliggjort lister, der synes at vise, at der er en ganske alvorlig mangel på forsyninger, og denne mangel bør de rige vestlige lande, deriblandt Danmark, være med til at afhjælpe.

Pakistan bruger over 200 mill. dollars om året af sine egne ressourcer på flygtningene, så det er begribeligt, at man gerne vil have hjælp. Det er mindre begribeligt, at Pakistan med så megen energi kritiserer styreformen i Afghanistan uden at prøve at gøre noget ved sin egen styreform, uden at tænke på, at man selv hurtigst muligt skulle indføre et egentligt demokrati i Pakistan. Sandheden er naturligvis, at demokratiet burde indføres begge steder.

Der er selvsagt ingen tvivl om, at Sovjet kan vende udviklingen, hvis man vil, næppe i egentlig demokratisk retning, men sandelig i en fredeligere retning. Det gælder derfor om i alle internationale organer at øge presset på den sovjetiske regering. Det er tilfredsstillende, at EF's udenrigsministre i en fælles erklæring bl.a. har udtalt:

»De fortsat intensiverede kamphandlinger og den fortsat skærpede undertrykkelse af den afghanske befolkning udgør en krænkelse af de grundlæggende rettigheder for en befolkning, der kæmper for at genvinde sin uafhængighed og sin frihed. De fortsatte og stadig mere alvorlige krænkelse af menne-

skerettighederne i Afghanistan har ført til utålelige lidelser for det afghanske folk.«

EF-ministrene støtter naturligvis også i deres udtalelse FN's mæglingsbestrebelse, og ligesom mange andre efterlyser de en tids-tabel for en sovjetisk tilbagetrækning. Uofficielt skal den såkaldte afghanske regering have luftet planer om en tilbagetrækning af de ikke under 120.000 sovjetiske soldater over et år. Denne uofficielle plan har fået kilder i det amerikanske udenrigsministerium til at vise en vis optimisme for første gang i meget lang tid. Et amerikansk tilbud om, at USA vil være parat til at optræde som garant for en fredsaftale, har den afghanske præsident ikke uventet afvist.

Under alle omstændigheder er det nødvendigt at opretholde og forøge det internationale pres på den sovjetiske regering, og dette pres skal og bør Danmark deltage i. Jeg skal derfor om et øjeblik på de 9 partiers vegne foreslå en tekst til et forslag om motiveret dagsorden.

Men inden jeg gør det, vil jeg gerne sige, at det er en ganske bemærkelsesværdig dag, for vi har lige oplevet en anden afstemning, hvor det lykkedes at samle 8 partier om et dagsordensforslag og få det vedtaget. Men i denne debat slår vi rekorden. Da når vi op på 9 partier, som synes at være parat til at stemme for det forslag, jeg skal fremsætte. Jeg vil gerne sige, at socialdemokratiet gerne på mange andre udenrigs- og sikkerhedspolitiske områder ville være i stand til at tale på så mange partiers vegne.

Forslaget fremsættes altså på vegne af socialdemokratiet, det konservative folkeparti, venstre, socialistisk folkeparti, det radikale venstre, centrum-demokraterne, venstresocialisterne, kristeligt folkeparti og fremskridts-partiet, og det lyder:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget fordømmer Sovjetunionens fortsatte invasion, krigsførelse og overtrædelse af menneskerettighederne i Afghanistan.

Folketinget opfordrer regeringen til på alle måder at virke for en politisk forhandlings-løsning i overensstemmelse med FNS resolutioner og til at øge den humanitære hjælp til ofrene for krigen

og går derefter over til næste sag på dags-ordenen.«

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår i debatten.

(Kort bemærkning).

Maisted (FD):

Min korte bemærkning skal gå ud på, at når jeg ikke ønskede at være medforslagsstiller til den stillede dagsorden og til forespørgslen, skyldes det ganske enkelt, at jeg ikke ønskede at medvirke til at renvaske hr. Lasse Budtz med den udenrigspolitik, han har ført over for Danmarks allierede. I denne tale fik vi et klart bevis på, at straks blev USA inddraget og sammenlignet med en diktaturstat som Sovjet. Det var min begrundelse for ikke at deltage i denne forespørgselsdebat. Jeg mener, det er hyklerisk af ventrefløjens partier.

Fischer (KF):

Krigen i Afghanistan er et folks overlevelseskamp. Den drejer sig om, hvorvidt et årtusindgammelt kulturfolk skal bestå, om afghanerne skal kunne indrette deres samfund, som de selv vil, eller landet skal tvangsomdannes til en ny Sovjetrepublik med samme skæbne som f.eks. de baltiske stater.

Sovjetunionen har intet alibi for sin tilstedeværelse i Afghanistan. Man invaderede landet med vold i december 1979 trods en aftale mellem de to lande om ikke-anvendelse af væbnet magt. De sovjetiske styrker myrdede den marxistiske præsident Amin, der åbenbart ikke i tilstrækkelig grad indfrie de sovjetiske forventninger. Det er ikke afghanske interesser, Kremles styrker varetager. Med uhyggelig brutalitet forfølger Sovjetunionen med forsøg på at opnå magt over Afghanistan et gammelt strategisk mål: at nå frem til Det indiske Ocean. Resultatet er lidelser og en enorm flygtningestrøm, ulykker, der måske med undtagelse af Pol Pots rædselsregime i Kampuchea overgår alt, hvad vi har set siden den anden verdenskrig.

Vi skal vel tilbage til 1935 for at finde en lignende trussel mod et lille folk fra en stormagts side, nemlig dengang Mussolini med kampvogne, bombefly og giftgas overfaldt Etiopien, det daværende Abessinien. Dengang var et overvældende flertal af Folkeforbundets medlemslande kun få dage om at

vedtage sanktioner mod il Duces Italien, selv om disse sanktioner, som vi ved, på grund af stormagtsuenighed ikke blev virkningsfulde.

At De Forenede Nationer ikke har kunnet samles om en sanktionspolitik over for Sovjet, skyldes ikke manglende opbakning fra medlemsstaterne. Afstemningerne i generalforsamlingen viser en massiv modstand imod overgrebene, men Sovjet har som bekendt vetoret i sikkerhedsrådet.

Efter 6 års blodig krig, hvor de afghanske frihedskæmpere gennem deres kamp har vist en enestående vilje til frihed og uafhængighed, må vi derfor med fornyet styrke spørge: hvad kan vi gøre for at forhindre, at USSR's forehavende lykkes? Hvad kan vi gøre for at hjælpe det afghanske folk? Vi mangler et effektivt pres mod Sovjet af en sådan styrke, at det medfører tilbagetrækning af de sovjetiske soldater. Det er derfor berettiget med denne debat for at understrege, at folketinget mener, vi skal bidrage til at forstærke det internationale pres mod Sovjetunionen. I enhver international sammenhæng må Sovjet mindes om sit voldsregime mod dette lille folk, der hverken har generet Sovjet eller andre lande.

Men også det folkelige pres mod Sovjetunionen må øges. Afghanistan bør gøres til et centralt tema i FN's internationale fredsår, som vi nu er inde i. Det vil lyde hult alene at tale om fred, afspænding, nedrustning og samarbejde, alle gode ting, og samtidig glemme vor tids blodigste og mest tragiske krig. Vi ved, hvorledes Sovjet lægger stor vægt på i FN's fredsår at fremme centrale mærkesager, der er såkaldte fredsmål. Det har vi også kunnet føle i Danmark. Derfor må det være oplagt at sætte temaet »fred i Afghanistan« på dagsordenen overalt, hvor der i de kommende måneder i folkelige forsamlinger, fredsgrupper m.fl. debatteres FN's fredsår.

I en ledende kommentar til 6 års dagen for den sovjetiske invasion kritiserede det uafhængige schweiziske dagblad Neue Zürcher Zeitung dele af venstrefløjens holdning og skrev:

»Kampen om Afghanistan føres ikke alene i dette asiatiske højlands bjergdale, men også i den vestlige offentlighed. Såkaldte progressive tendenser og hensyntagen til Sovjetunionen bidrager ofte til, at selvbestemmelsesretten og kravet om demokratisk lovlighed skubbes til side i debatten.«

[Fischer]

Nogle vil måske begrunde deres tavshed med manglende viden, og det er da også rigtigt, at sammenlignet med Vietnamkrigen er det forbløffende så lidt medierne har beskæftiget sig med Afghanistan. Den sovjetiske nyhedscensur har bestemt gjort sin virkning. Men nu foreligger der trods alt så overbevisende oplysninger om den sovjetiske brutalitet i Afghanistan, at det bør fjerne den sidste undskyldning hos enhver, der ikke vil betegnes som talsmand for Kreml, for ikke at placere ansvaret for den afghanske tragedie, hvor det hører hjemme, det vil sige i Moskva.

Først kom rapporterne fra de få modige franske læger, der begav sig ind i Afghanistan for at yde humanitær bistand. De talte bl.a. om sovjetiske bombardementer af hospitaller.

For godt et år siden offentliggjorde Amnesty International en rystende beretning om udbredt og systematisk tortur af politisk mistænkte under præsident Babrak Karmals regering. Og for nylig, som vi har hørt det her i debatten, offentliggjorde De Forenede Nationer en opsigtsvækkende rapport fra FNs menneskerettighedskommissions særlige ud-sending, den østrigske folkeretsekspert Felix Ermacora. Den taler om væbnede styrkers brutalitet og om bombardement af civilbefolkningen som bevidst politik for at drive befolkningen væk, herunder brug af kemiske krigsmidler. Den taler om ødelæggelse af marker, husdyr og vandingsanlæg. Den taler om anvendelse af antipersonelminer og legestøjsbomber. Vi har set alt for mange billeder af lemlæstede afghanske børn. Karmal og hans sovjetiske herrer står bestemt ikke i skyggen af Mussolini, hvad angår anvendelse af særligt grusomme våben.

Store dele af Afghanistan er i færd med at blive affolket, og i tillæg til krigens direkte ulykker kommer nu hungersnøden i takt med, at befolkningens livsgrundlag ødelægges. Der er derfor et akut og stigende behov for humanitær bistand til Afghanistan, inde i landet i form af mad, tøj, medicin og lægehold, og i høj grad til de flere millioner flygtninge, der befinder sig først og fremmest i Pakistan. Jeg deler udenrigsministerens anerkendelse af den pakistanske indsats til fordel for disse flygtninge og mener også, at Pakistan har vundet politisk respekt for at have modstået sovjetisk politisk pres.

Jeg vil gerne afslutningsvis takke udenrigsministeren for en meget fyldig og grundig redegørelse. Den danske regering har længe været aktiv politisk og humanitært til fordel for det afghanske folk. Jeg er glad for, at udenrigsministeren har meddelt, at vi vil øge indsatsen, og det kan nu gøres med bred tilslutning i folketinget. Jeg håber også, at store folkelige hjælpeorganisationer vil tage initiativ til en forstærket indsats til fordel for det nødlidende Afghanistan, gerne med en landsindsamling og med øget informationsaktivitet omkring Pakistan.

Den konservative folketingsgruppe kan selvsagt stemme for det af hr. Lasse Budtz fremsatte dagsordensforslag.

Bjørn Elmquist (V):

I 1984 og 1985, den 27. december, er vi adskillige herinde fra folketinget der har deltaget i demonstrationer foran den herværende sovjetiske ambassade på Østerbro i København. Det er et initiativ, som er vokset. Jeg tror såmænd, at det blev startet af nogle politisk aktive på venstrefløjen, men det har samlet bred opbakning fra alle partierne herinde i folketinget.

Nogle stykker af os har nu brugt tredje juledag to år i træk til over for de sovjetiske officielle repræsentanter i Danmark at tilkendegive vores store utilfredshed med og afsky for, hvad der foregår i Afghanistan. Jeg vil godt udtrykke håbet om, at det ikke bliver nødvendigt for os at samles tredje juledag i år foran den sovjetiske ambassade, men er der anledning til det – hvis ikke det, der foregår i Afghanistan, er ophørt – er jeg sikker på, at vi vil mødes der igen.

Jeg mener også at kunne sige, at vores debat i dag er den første rigtige, store Afghanistan-debat, vi har i folketinget, siden invasionen fandt sted. Vi har selvfølgelig drøftet det ved flere lejligheder ved udenrigspolitiske debatter. Vi havde også et lidt besynderligt forslag, så vidt jeg erindrer før årsskiftet, fra et af partierne i folketinget om særlige initiativer fra regeringen i denne sag, som gav os anledning til at drøfte Afghanistan. Dette er den første rigtige, sammenfattende Afghanistan-debat, vi har, og jeg har indtryk af, at den er udsprunget af vores fælles demonstrationer foran ambassaden. Det synes jeg er godt græsrodsarbejde i ordets bedste for-

[Bjørn Elmquist]

stand. Der er nogle, der er forsigtige med at tage dette ord i deres mund, men jeg synes, at i denne sammenhæng har det været godt.

Ellers kan man vel sige, at krigen derovre, besættelsen og uhyrlighederne, der foregår, har været noget af en antinyhed. Det er ikke det, der har fået den største dækning i medierne i verden. Jeg har set, at der på aftenens TV-program er et TV-Aktuelt, der er optaget af et reportagehold, der har været inviteret af Kabulregimet. Det er i de allerede udsendte pressemeddelelser fra Danmarks Radio gjort klart, at der ikke kan forventes noget som helst i denne udsendelse, der lirker ved det eller går bag kulisserne. Derfor skal man ikke på forhånd afvise, at udsendelsen kan have sin værdi. Specielt hvis man ikke prøver på at give seerne indtryk af, at det er noget, man selv tror på, kan det være meget lærerigt at se, hvordan en propagandamaskine arbejder hånd i hånd med den militære maskine sådan et sted.

Ellers kunne man godt have håbet på, at der ville være lidt flere af vore kære kolleger i presseløgen. Nogle af os har ekskolleger siddende deroppe. Der er også nogle, der sidder og lytter på deres kontorer. Men lad os nu se, hvor meget der kommer om det i morgen i aviserne. Lad os i hvert fald gøre vort til, at debatten ikke bliver for kedelig, og lad os gøre vort til, at den bliver så klar og entydig, som det kan lade sig gøre, så beskeden bliver tydelig. Det må ikke ende med, hvad nogle har kaldt »den glemte krig«.

Der er adskillige, der har gennemgået det faktuelle. Udenrigsministeren havde en meget fyldig redegørelse, meget omfattende, og jeg synes, at den satte det faktuelle handlingsforløb på plads. Jeg skal ikke stå og gentage alle disse ting, for der er jo det med gentagelserne: de kan gøre, at der kun hænges lidt fast.

Et af de problemer, vi har mærket helt oppe på vore breddegrader, er flygtningestrømmen. Den demonstration, jeg talte om før, havde også deltagelse af afghanere på flugt, og de når såmænd helt til vore breddegrader. Det er en af vore opgaver, synes jeg, i den frie verden at lytte til de udsagn, som bliver afgivet af de afghanere, der er nået også til vort lille land på flugt for, hvad der foregår.

Der er mange, der har betalt med deres liv i kampen mod den sovjetiske krigsmaskine.

Man kan blive slået af beundring for, hvad der foregår derovre, for det mod, der udvises af de folk, som sætter sig op imod den. Jeg synes, at de folk, der bor så mange tusinde kilometer herfra, skal vide, at de i deres berettigede krav om selvstændighed, selvbestemmelse og respekt for menneskerettigheder har fuld støtte fra dansk side. Det kan vi se på debatten i dag, og det dagsordensforslag, hr. Lasse Budtz allerede har fremsat, taler sit tydelig sprog herom.

Heldigvis er det ikke bare Danmark, der toner rent flag. Vi så den meget store opbakning, der var i FN for få måneder siden til kravet om sovjetisk tilbagetrækning fra Afghanistan. Jeg har også hæftet mig ved det, som er blevet nævnt af et par af ordførerne: antydninger selv i det sovjetiske partiorgan Pravda af, at langtfra alt er, som det bør være i Afghanistan. Der er adskillige oppositionelle kredse i Afghanistan, der ikke kan acceptere den kommunistiske magtovertagelse.

Hvad med forhandlingerne i Genève mellem Kabulregimet og Pakistan? Er det et andet element, som vi måske tør håbe på, ligesom disse antydninger i Pravda om, at der er et vist tøbrud undervejs? Jeg ved ikke, hvor meget realitet der ligger bag, men selvfølgelig bør vi ikke opgive håbet. Det er vel på den baggrund, de opfordringer, som er indeholdt i dagsordensforslaget, skal ses, nemlig at vi opfordrer regeringen til at virke for en politisk forhandlingsløsning i overensstemmelse med FNs resolutioner og til at øge den humanitære hjælp til ofrene for krigen. Det synes jeg bestemt man må gå ud fra, og det har vi hørt fra udenrigsministerens side at regeringen er helt indstillet på at efterleve.

Det, der er foregået de sidste år i Afghanistan, hører til de groveste krænkelse af de fundamentale menneskerettigheder, man kan forestille sig. Skulle nogen have været i tvivl, har FN-rapporten udarbejdet af den østrigske professor Ermacora, som hr. Fischer citerede stykker fra, i hvert fald bortvejret den sidste tvivl. Han kunne ikke engang komme ind i landet, men har måttet bygge på vidneudsagn, bl.a. fra nogle af de mange flygtninge i Pakistan. Hermed er tingene vel blevet sat på plads.

Jeg synes, at det, der foregår, er en skændsel, og det kaster nogle meget alvorlige skygger ind over de forhandlinger om menneskerettigheder og gensidig forståelse landene

[Bjørn Elmquist]

imellem, som bl.a. Danmark og Sovjetunionen nu igennem flere år har ført inden for rammerne af Den europæiske Samarbejds- og Sikkerhedskonference.

Der har været talt om FN. Der har været talt om EF-vedtagelser. Jeg vil gerne have lov til at henvise til en rekommandation vedtaget af Europarådets parlamentariske forsamling den 20. november 1985, hvori man bl.a. opfordrer de 21 regeringer til inden for rammerne af Den europæiske Samarbejds- og Sikkerhedskonference at lægge pres på Sovjetunionen. Der er ærlig talt en ganske stor portion hykləri, synes jeg, i, at man kan sidde og snakke om disse ting i det forum og samtidig vide, hvad der foregår i Afghanistan. Jeg vil meget gerne bede regeringen om at tage denne rekommandation op til alvorlig overvejelse.

Mine sidste ord skal være følgende: Sovjetunionens leder taler så ofte om fred. Hvad med omsider at bevise alvoren i disse ord ved at stoppe krigshandlingerne og mishandlingerne i Afghanistan?

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Hr. Bjørn Elmquist nævnede, hvad han betegnede som et lidt besynderligt forslag, der havde været til debat i december. Jeg synes da lige, det bør siges, at det er et forslag, som var fremsat af VS, hr. Bjørn Elmquist hentydede til.

Det var et forslag, der indeholdt konkrete skridt. Det er ikke nok, at vi bare holder taler. Det var et forslag om en undersøgelseskommission. Jeg opfattede debatten i december således, at man fandt, at forslaget var for vidtgående. Der er såmænd ikke noget besynderligt i sagen. Det var meget konkret, og det var meget enkelt, men et flertal fandt altså, at det var alt for vidtgående.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

At jeg før brugte betegnelsen »et lidt besynderligt forslag« har først og fremmest den forklaring, at forslaget indeholdt en sammenkædning af spørgsmålet om Afghanistan og besættelsen af vestbredden af Jordanfloden. Det var først og fremmest det, der gjorde, at jeg talte om et noget besynderligt forslag.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Hr. Bjørn Elmquist må i december have været ualmindelig uopmærksom under debatten, for jeg gjorde hr. Bjørn Elmquist opmærksom på, at den sammenkædning var ingen betingelse fra VS' side, og jeg opfordrede de borgerlige ordførere til på den baggrund at gå ind i en realistisk drøftelse om at gennemføre den del af forslaget, der vedrørte Afghanistan. Det korte af det lange er, at de borgerlige ordførere fandt forslaget for vidtgående.

Riishøj (SF):

Krigen i Afghanistan er en uhyggelig krig for en bevægelse og for et parti, som kæmper for alliancefrihed, demokrati og socialisme. SF støtter som bekendt internationale bevægelser, som kæmper for national frigørelse, selvbestemmelsesret og sociale forandringer. Vi betragter det som vores pligt aktivt at støtte krav om styrkeforholdsforandringer, økonomisk og politisk, mellem den udviklede og den underudviklede del af denne verden. Det er ud fra disse grundsynspunkter, SF har støttet og fortsat støtter – alle fejl og vanskeligheder til trods – f. eks. den cubanske, nicaraguanske og den vietnamesiske revolution, og at vi aktivt støtter befrielseskampen i det sydlige Afrika.

Men Afghanistan hører ikke til denne type af revolutioner med en stærk folkelig basis. Revolutionen i 1978, formentlig gennemført uden aktiv sovjetisk medvirken, var et statskup, der ikke i sit formelle sigte var uretfærdigt. Det havde et socialt sigte, men det havde ikke den nødvendige folkelige basis, og det folkedemokratiske parti gjorde intet for at skaffe sig den folkelige basis, f. eks. ved at føre en pragmatisk og forstående politik over for det overvældende muhamedanske befolkningsflertal. Dette befolkningsflertal var på intet tidspunkt aktivt inddraget i 1978-revolutionen. Kalk og Prahm, de to fraktioner inden for det folkedemokratiske parti, havde hver især ca. 6.000 medlemmer, som var koncentreret i Kabul, men på ingen måde havde støtte ude i landdistrikterne.

Udviklingen i Afghanistan siden da er et godt eksempel på, hvordan en supermagt ikke skal handle over for et tredjeverdensland. Den udvikling sætter også uundgåeligt

[Riishøj]

spørgsmålstegn ved de sovjetiske hensigter. Det voksende engagement i landet efter 1978 fra sovjetisk side formåede ikke at forandre det folkedemokratiske partis politik og heller ikke at skabe enhed i partiet. Tværtimod engagerede Sovjetunionen sig gennem rådgivere og militært personel i støtte for et parti, som ikke havde den folkelige basis og gradvis mistede den.

Sovjetunionen kunne herefter, efter at have blandet sig, vælge at lade det folkedemokratiske parti miste magten, hvilket Sovjetunionen ud fra sine supermagtsinteresser åbenbart betragtede som for farligt på grund af USAs samtidige engagement i Iran. Det var jo samtidig med gidselaffæren og de voldsomme forandringer i Vestasien i 1979 og 1980 på baggrund af revolutionen i Iran, som bredte sig også til Pakistan.

Fra sovjetisk side skønnede man åbenbart, at udviklingen i Afghanistan var ukontrollabel og for risikofyldt, og at man gennem en militær aktion, som man ikke kunne overskue, med et snuptag kunne løse problemerne. Dette viste sig at være en fatal fejlkalkulation og det bedste udtryk for, hvordan en supermagt kan misforstå totalt og fejlvurdere en udvikling i et tredjeverdensland.

Vi behøver ikke at gå tilbage til 1930'erne for at finde paralleller. Der er en parallel, hr. Fischer nævnte. Der er også en parallel i Vietnamkrigen. Den er ikke parallel på alle måder, men i sin brutalitet og sine fejlurderinger af den tredje verden er der en parallel. Der er også en parallel til Frankrigs Algerkrig. Der er paralleller også efter anden verdenskrig til det, der er sket i Afghanistan. Sovjetunionen handler på en uhyggelig måde og på en uhyggelig supermagtsfacon.

Derimod er der ingen i dag – det var der nok dengang – der tror på, at invasionen udgik af et ønske om at blokere olieforsyningsvejene fra Golfen. Det var lige efter de voldsomme stigninger i oliepriserne. Der var en formodning om det dengang, men udviklingen siden har vist, at det øjensynligt meget sikkert ikke var hensigten. Faktisk bidrog Sovjetunionen efter invasionen gennem en forøget olieeksport til Vesten og gennem naturgasaftalerne med Vesteuropa til at afbøde oliekrisen i Vesteuropa.

Derfor kan der uden mærket indgå strategiske overvejelser i besættelsen af Afghanistan ved siden af dette med uroen på sydflanken

og eventuelle økonomiske interesser. Det kan være forbindelsesvejene til Sydyemen, til Etiopien og til Syrien. Sådanne strategiske overvejelser har sikkert også været inde specielt fra militæret, specielt fra høgene i det sovjetiske hierarki. Alt taler derfor for, at Sovjetunionen invaderede for ikke at risikere politisk ustabilitet på landets sydflanke.

Det var første gang, Sovjetunionen handlede på denne vis over for et alliancefrit land. Man har gjort nøjagtig det samme i Østeuropa over for et land, der var inden for Østblokken. Her har man gjort det for første gang over for et land, som er alliancefrit og er det helt fundamentalt og har været det i årtier. Det er udtryk for en opfattelse, set fra et sovjetisk synspunkt, af det, man kalder styrkeforholdet, en opfattelse, der går ud på, at har man vundet et eller andet eller tror, man har vundet et eller andet politisk, så skal dette politiske resultat ikke tilsidesættes, i hvert fald ikke, hvis det er et grænseland. I Egypten og i Somalia få år før havde man gjort noget tilsvarende. Sovjetunionen frygtede i et grænseland temmelig sikkert at risikere noget lignende. Det er udtryk for det, vi kalder Bresjnevdoktrinen, det at kontrarevolutioner skal nedkæmpes, i hvert fald i grænsestaterne.

Andre steder i verden har Sovjetunionen uden at gribe militært ind accepteret nederlag og tilbageskridt, i Egypten og Somalia, men i grænselande risikerer man det ikke, i hvert fald ikke, hvis militæraktioner på en eller anden måde kan gennemføres. Over for Kina og Indien og lignende stater vil Sovjetunionen nok handle anderledes, men ikke over for de mindre lande. Det rammer altså i høj grad de små lande, i dette tilfælde et muhamedansk land.

Det er derfor glædeligt, at et overvældende flertal af de alliancefrie lande, heriblandt de muhamedanske, i FN har fordømt invasionen, og vi hilser også med glæde, at vi i dag kan vedtage en dagsorden med så bredt et flertal, som det er tilfældet. Det er kun hr. Maisted, der holder sig uden for selskabet.

Der kan ikke herske tvivl om, at krigen har voldt Sovjetunionen langt flere problemer end forventet. Øjensynlig er det taktikken at handle langsigtet, det vil sige at besætte de strategisk vigtige punkter, at uddanne en Sovjetetro elite i Sovjetunionen selv, systematisk at udnytte de stammemodsætninger,

[Riishøj]

som er en politisk faktor i Afghanistan, at tømme områder med særlig kraftig modstand mod styret for befolkning – ganske enkelt gennem terrorbombninger – og at udnytte de interne spændinger i Pakistan til egen fordel. Det har vi set i de allerseneste uger ved, at Sovjetunionen støtter bestemte stammer i Pakistan for at svække både Pakistan og modstandsbevægelsen.

Regeringsomdannelsen for nylig, i december, er utvivlsomt møntet på at genoptage en del af det, der traditionelt har været oppositionen, det vil sige at skabe en noget bredere basis, men det sker altså samtidig med, at man destabiliserer stammefællesskabet og destabiliserer nabostaterne.

Som krigen skrider frem, bliver det stadig vanskeligere at skabe den forsoning, der er nødvendig for at løse konflikten. Det er det internationale pres, det er oplysninger om krigen, og det er givetvis store tabstal, som er de eneste midler til at standse denne krig. Der er om bekendt ikke fri meningsudveksling i Sovjetunionen.

Ganske som da Vietnamkrigen standsede, forudsætter politisk løsning imidlertid, at der er en meningsfuld dialog mellem supermagterne. Det var der, da Vietnamkrigen standsede. Det var tidspunktet, da SALT-aftalerne blev indgået. Selv da USA bombede Hai-phong, valgte den sovjetiske ledelse at forhandle om politiske udeståender.

Derfor skal denne krig ikke bruges til at ødelægge nedrustningsbestræbelserne. Man skal bruge også nedrustningsbestræbelserne for at skabe den nødvendige politiske ramme for at få Sovjetunionen ud af Afghanistan, og dertil kræves givetvis som det allervigtigste et meget stærkt FN-engagement. Det er svært at se andre internationale organisationer end FN, der kan løse op for denne konflikt. Udviklingen i Afghanistan skal ikke bruges til at standse dialogen mellem supermagterne og ødelægge FN's andet motto for 1986, nemlig det internationale fredsår.

SF kan derfor klart støtte det dagsordensforslag, der er fremsat. Vi glæder os over, at det kan vedtages så bredt. Jeg vil i anden runde stille nogle opklarende spørgsmål om, hvordan vi skal anvende de forøgede bistandsmidler til oplysningsarbejdet og den humanitære bistand.

Stinus (RV):

1986 er internationalt fredsår. Man kan håbe, at dette fredsår, som er besluttet af FN's medlemslande i enighed, også vil få betydning for det afghanske folk, men der er i øjeblikket ikke meget, som tyder på det. Fredsåret skal først og fremmest dreje sig om at værne freden og sikre menneskehedens fremtid, som det hedder i FN's generalforsamlings resolution.

For det afghanske folk og for andre folk, som lever i krigshærgede områder, må det internationale fredsår opfattes som en håb, hvis ikke det i løbet af dette fredsår lykkes at tage konkrete skridt til at få bragt krigen til ophør og sikre, at de menneskerettigheder og fundamentale friheder, som også omtales i fredsårsresolutionen, kommer til at gælde for det afghanske folk.

Heldigvis har FN beskæftiget sig med Afghanistan, og ikke mindre end syv gange har generalforsamlingen med overvældende flertal vedtaget resolutioner, som under henvisning til FN-pagten udtrykker bekymring over Sovjetunionens væbnede intervention i Afghanistan og opfordrer til øjeblikkelig tilbagetrækning af alle fremmede tropper. Det er et klart budskab, og uanset hvor mange gange Sovjetunionen og satellitregimet i Kabul afviser resolutionen under henvisning til, at der er tale om indblanding i Afghanistans indre anliggender, må det dog også i Moskva gøre indtryk, at resolutionen år efter år vedtages af over 100 af FN's medlemslande, senest den 13. november sidste år med 122 stemmer for og 19 imod. Det må gøre indtryk, når endog lande, som normalt støtter sovjetiske synspunkter i FN, år efter år stemmer for en resolution, som klart og tydeligt tager afstand fra sovjetiske troppers tilstedeværelse i Afghanistan. I den sammenhæng er det af underordnet betydning, men dog beklageligt, at lande som Finland, Indien og Nicaragua ikke ser sig i stand til at tage afstand fra Sovjetunionens politik.

Der er nu også vedtaget en resolution vedrørende menneskerettighedssituationen i Afghanistan på baggrund af en rapport udarbejdet af FN's menneskerettighedskommission's særlige rapportør, østrigeren Felix Ermacora. Resolutionen taler sit tydelige sprog, og det er der grund til, for rapporten selv er uhyggelig læsning. Den er blevet afvist af både Sovjetunionen og Afghanistan, som har afvist et samarbejde med rapportøren, hvilket

[Stinus]

bl.a. betyder, at han ikke har været i Afghanistan. Der er imidlertid ingen tvivl om, at rapporten bygger på et solidt grundlag, besøg blandt og samtaler med flygtninge blandt de over 4 millioner afghanere, som er flygtet fra deres land, disse 4 millioner mænd, kvinder, børn, gamle og unge, som udgør mellem 1/3 og 1/4 af landets befolkning, men som af Sovjetunionen omtales som »banditter«.

Ermacora tager sit udgangspunkt i artikel 1 i den internationale konvention om menneskerettigheder, hvori det hedder, at ethvert folk har ret til at forme sit eget politiske, økonomiske, sociale og kulturelle system uden indblanding udefra. Han fastslår derefter, at det afghanske regime i Kabul ikke er valgt af den afghanske befolkning, at regimet forsøgte at gennemføre en række ændringer i samfundet, som størstedelen af befolkningen var imod, og at sovjetiske tropper derefter i slutningen af 1979 blev tilkaldt for at være med til at gennemføre planerne. Disse begivenheder er baggrunden for, at over 4 millioner afghanere er flygtet, mange er dræbt, der nævnes tal på op til en halv million mennesker, og mange er forsvundet.

Ermacora gør i sin rapport opmærksom på Afghanistans strategiske betydning, ikke mindst siden 1800-tallet, da englænderne og russerne stod over for hinanden i området. I slutningen af 1800-tallet talte man om den asiatiske ligevægt som det, der muliggjorde Afghanistans eksistens. I 1893 skrev en dansk historiker meget profetisk – jeg citerer fra Salmonsens Konversationsleksikon, bind 1, fra 1893:

»Den dag denne ligevægt forstyrres, vil også Afghanistans dage som selvstændigt rige være talte, men om det bliver englænderne eller russerne, der går af med sejren, derom kan kun fremtiden dømme.«

Det, der er sket i dag, er vel netop, at ligevægten er forstyrret, og det afghanske folk betaler prisen. Dette er det internationale samfund imidlertid heldigvis ikke parat til at acceptere.

Ermacora gør i sin rapport også opmærksom på de historiske forbindelser mellem Sovjetunionen og Afghanistan og nævner en række traktater om dette forhold, bl.a. den seneste fra 1936 om ikke-indblanding i hinandens anliggender. Jeg nævner dette for at understrege, at man naturligvis ikke må se

bort fra Sovjetunionens interesse i at bevare Afghanistan som en venligsindet nabo.

Derfor påkalder menneskerettighedskommissionens rapportørs erklæring om Afghanistans fremtidige politiske status sig særlig interesse. Han mener, at Afghanistan – det vil altså sige et frit Afghanistan – må forpligte sig til at føre en alliancefri politik eller påtage sig en permanent neutralitetsstatus. Det er ikke realistisk at tro, at man kommer uden om sådanne overvejelser, hvis der skal skabes fred i Afghanistan og landets selvstændighed skal sikres.

Hvordan kan vi deltage i en sådan udvikling, og hvordan kan vi i mellemtiden afhjælpe det afghanske folks lidelser? Det må være de afgørende spørgsmål nu. Det internationale pres mod sovjetiske troppers tilstedeværelse og deltagelse i krigshandlinger i Afghanistan må fortsætte, og ingen lejlighed til at gøre Sovjetunionen opmærksom på, hvad vi mener, må forsømmes. Meget tyder på, at Sovjetunionen heller ikke er glad for situationen i Afghanistan og måske i virkeligheden heller ikke for styret i Kabul.

Man taler om et sovjetisk Vietnam, og selv om sammenligningen ikke holder helt, er der umiskendelige lighedspunkter. I forbindelse med Vietnamkrigen oplevede vi en dyb splitelse i det amerikanske folk fra den øverste politiske ledelse og nedefter, hjulpet godt på vej af USAs frie presse.

Noget tilsvarende kommer vi af gode grunde ikke til at opleve i forbindelse med Sovjetunionens engagement i Afghanistan, men der er alligevel grund til at spørge, om der i Sovjetunionen er enighed om den politik, der forfølges i Afghanistan. Man kan ikke udelukke, at det sovjetiske militær og de kræfter, som støtter dette, i Afghanistan ser en mulighed for at få afprøvet nye våben på samme måde, som amerikanerne gjorde det i Vietnam og tidligere i historien tyske nazister og italienske fascister gjorde det i den spanske borgerkrig.

Der findes militarister overalt i verden, og man kan vel ikke helt udelukke et modsætningsforhold mellem sådanne militaristiske kræfter i Sovjetunionen og andre kræfter, som indser nødvendigheden af en politisk løsning på krigen i Afghanistan. Fredsåret kunne være en god anledning til et opgør med militaristiske kræfter overalt i verden.

[Stinus]

De 15-årige drenge, som bliver indkaldt til 4 års tvungen militærtjeneste, er ofre for den sovjetiske militarisme. Den systematiske bombing af afghanske landsbyer, ødelæggelse af huse og gårde, af marker og afgrøder, af vandingsanlæg, dyr, som slås ihjel, alt dette er udtryk for den samme barbariske militarisme. Teorien om, at der kan være tale om afprøvning af nye våben, støttes af hr. Ermacoras rapport, hvori der tales om brug af våben indeholdende visse kemiske stoffer. Et andet sted i rapporten hedder det, at alle slags raffinerede våben anvendes mod civilbefolkningen. Man kommer igen til at tænke på Vietnamkrigen.

Begge parter behandling af fanger er et uhyggeligt kapitel for sig. Genèvekonventionernes eksistens er et ukendt begreb, hedder det i rapporten. Sundhedstilstanden er katastrofal. Børnedødeligheden er steget voldsomt, til 300-400 pr. 1.000, og end ikke FNs hjælpeorganisationer har mulighed for at udføre en egentlig hjælpeindsats i Afghanistan. Antallet af forældreløse børn, som ingen tager sig af, kan simpelt hen ikke gøres op. Problemet er særligt stort, fordi det traditionelle afghanske familiemønster er slået i stykker, dels bevidst af regimet i Kabul, dels af krigen.

Menneskerettighedsrapportens beskrivelser af moskeer, som vanhelliges, hellige bøger, som ødelægges eller bruges som toiletpapir, muslimer, som tvinges til at spise svinekød og drikke alkohol, afrunder billedet. Der er her tale om ødelæggelse af et samfund, dets kulturelle traditioner, dets traditionelle musik, dets religion, hele dets baggrund. Den nuværende afghanske regering optræder over for sit eget folk uden respekt for sine menneskerettighedsforpligtelser og støttes heri af den sovjetiske militærmaskine.

Som en del af verdenssamfundet og som et lille land må vi protestere, og vi må opfordre regeringen til ved enhver lejlighed at give udtryk for en sådan protest. Samtidig opfordrer vi regeringen til at øge midlerne til en humanitær indsats, som gennem alle kanaler kan være med til at afhjælpe lidelserne for det afghanske folk.

Bente Juncker (CD):

Da mit partis ordfører ikke kan være til stede, skal jeg komme med nogle betragtninger.

Da julefreden sænkede sig over vor del af verden i 1979, var der ingen som tænkte på, at man den 27. december samme år ville vagne op for at konstatere en regulær besættelse af Afghanistan. Sovjet var besætteren. Sovjet sendte tropper ind i Afghanistan. Regulære styrker satte sig til modværge, men overmagten var for stor, ja, alt for stor, og på fantastisk kort tid lykkedes det at nedkæmpe den rent spontane modstand. Man gik hårdt til værks. Man gik direkte til det palads, som var præsidentens, og afsatte ham. Hvad der siden skete med præsident Amin, ved enhver. Det var en brutal og uundskyldelig handling, som enhver tog meget stærkt afstand fra. Det tør være en klar selvfølge. Efter den umiddelbare besættelse fulgte store styrker af sovjetiske tropper, og den frie verden skønner, at styrkerne i dag udgør henimod 120.000.

Hele verden reagerede omgående og ensidigt præcist med en skarp fordømmelse. Sagen blev indbragt for FN, som så mange er ved at falde på halen for, men Sovjet vetoede på stedet. Dermed lammede Sovjet FN. Det kunne selvfølgelig kun være bevidst. Sovjet havde vel nok regnet med, at man med den knusende overlegenhed, man er i besiddelse af, kunne løse opgaven på rekordtid. Men det afghanske folk ville det anderledes, og Sovjet har nu forgæves søgt en afslutning gennem mere end seks år. Det er endnu ikke lykkedes at knuse Afghanistan, og det vil sikkert heller ikke lykkes på grund af den markante modstand, Sovjet møder.

Dette er kun ét eksempel på »det fredelige Sovjet«. Mange andre uhyggelige eksempler kunne let nævnes. Invasionen af Afghanistan var endnu et eksempel på råhed og brutalitet samt mangel på respekt for andre nationer og mennesker. Det afghanske folk har været påført utallige frygtelige lidelser, frygtelige tab og grusom mishandling, nøjagtig som Sovjet har mishandlet Polen, DDR, Ungarn, Tjekkoslaviet osv.

Alt dette er nok til at dokumentere, at Sovjet ønsker magt og verdensherredømme, koste hvad det vil. Man er parat til at undertrykke enhver, der bare blinker. Enhver form for opposition kvæles inden fødslen. Det er udemokratisk, det er menneskefjendsk, og det er knægtelse af enhver form for ytrings-

[Bente Juncker]

frihed både i Sovjet og i de lande, de kontrollerer.

Bl.a. af disse grunde lægger centrum-demokraterne ved enhver lejlighed afstand til diktaturstaten Sovjet.

Albrechtsen (VS):

Da den unge Sovjetrepublik rejstes af Oktoberrevolutionen i 1917 var det store flertal af dens grundlæggere ikke i tvivl om folkenes frihed og respekten for den nationale selvbestemmelsesret. Revolutionen var jo igangsat af det russiske folks nej til at fortsætte som kanonføde i de kapitalistiske stormagters krig. Det var en krig, som netop drejede sig om disse stormagters forsøg på at beherske andre nationer og udbytte dem. En krig, hvor det var arbejderne og bønderne, der bar ofrene.

Netop derfor er det særlig sørgeligt, at Sovjet skulle ende med at være blandt dem, der mest alvorligt krænker folkeretten og den nationale selvbestemmelsesret. Der er intet overraskende i, at de kapitalistiske stormagter krænker folkeretten. Det er ikke et forsvaret for deres optræden, naturligvis, jeg her kommer med, men overraskende er det ikke. Det er så at sige disse magters natur hele tiden at hige efter at udvide deres markeder og udvide deres udbytning af de fattige i verden, og for at gøre det, sikrer de sig den politiske kontrol med den tredje verden. USA har f.eks. sin Monroedoktrin om, at andre stormagter ikke skal blande sig i USAs overherredømme over Latinamerika. I praksis har der været talrige amerikanske overgreb i Latinamerika, mod Nicaragua og Grenada, for at nævne nogle meget aktuelle eksempler.

I den forbindelse er det desværre sådan, at der her i folkettingen er en borgerlig fløj, der er yderst principfast, når det gælder Afghanistan, når det gælder sovjetiske krænkelser, men optræder yderst halvheartet, når det gælder vestlige krænkelser. Heller ikke det er overraskende, men heller ikke det kan forsvares. Det så vi f.eks., da regeringspartierne i efteråret ikke var i stand til at stemme for Nicaraguadagsordenen, der byggede på en meget klar opfattelse af folkerettens principper og af menneskerettighedskravet.

Det kniber også gevaldigt med en alvorlig og konsekvent optræden over for den israelske besættelsesmagt. Spørgsmålet om Israels

besættelse af en række områder og Israels optræden som besættelsesmagt burde unægtelig diskuteres langt mere i dette folketing. VS har taget initiativ i december på dette område, hvad allerede hr. Bjørn Elmquist har været inde på. Men på dette område er der desværre slet ikke samme principfasthed at spore i folkettingen, som der er, når det gælder Afghanistan. På den baggrund er det indlysende, at den borgerlige fløjs fordømmelse af folkeretskrænkelser ikke kan fremstå med den klarhed og styrke, det var ønskeligt.

Så vidt det borgerlige. VS er med til det dagsordensforslag, hr. Lasse Budtz for lidt siden fremsatte. Det udtrykker i høj grad den gode vilje og ønsket om at få bragt besættelsen og krigen og menneskerettighedskrænkelserne til ophør og den gode vilje til at forøge den humanitære hjælp. VS kunne godt have ønsket sig, at denne dagsorden kunne have fået et lidt mere konkret indhold og været lidt mere forpligtende. Under diskussionen mellem partierne om denne dagsorden har VS over for socialdemokratiet, de radikale og SF foreslået, at der blev afsat et beløb til forøgelse af den humanitære bistand, som konkret var fastsat til 100 mill. kr.

Vi foreslog også, i overensstemmelse med det, vi foreslog i december, at man for på en konkret måde at øge det politiske pres på Sovjet og gøre en dansk indsats oprettede en undersøgelseskommission, der skal kortlægge forholdene i Afghanistan, og som gennem høringer, publikationer osv. kunne være et instrument til at skærpe verdensoffentlighedens pres, et stykke arbejde, mange har været inde på her i dag uden dog at komme med konkrete anvisninger på, hvordan det skulle ske. Jeg tror, at officielle høringer om terrorbombninger af landsbyer og hospitaler, om forholdene i fængslerne, om deportationerne, flygtningeproblemerne osv. kunne være med til umiddelbart at tvinge Sovjet til i hvert fald at opføre med f.eks. bombningerne af civile eller bombningerne af Røde Kors-mærkede hospitaler, som vi ved finder sted, og som er krænkelser af alle principper, krænkelser af en så morderisk karakter, at det tåler sammenligning med f.eks. USAs bombninger af Nordvietnam.

Jeg tror også, at Danmark på den måde kunne gøre mere for at øge presset for en politisk løsning, måske gøre mere, end der

[Albrechtsen]

umiddelbart udtrykkes i det dagsordensfor-slag, der vedtages her i dag.

Vi har i VS taget til efterretning, at der ikke er mulighed for at få disse yderligere ting med i dagsordenen, og det, der trods alt er i dagsordenen, kan vi som sagt være med i.

I den forbindelse håber jeg så, at dagsordenens støtte til en politisk løsning selvfølgelig må forstås således, at kravet om sovjetisk tilbagetrækning skal være det afgørende element, og at man derfor ikke kan kræve, at f.eks. modstandsbevægelsen i Afghanistan eller andre lande skal anerkende Kabulstyret, før der aftales en tilbagetrækningsplan. Det ville f.eks. kunne bruges til at kræve, at PLO skulle anerkende Israel som betingelse for, at Israel trak sig ud af sine besatte områder. En besættelsesmagt kan selvfølgelig ikke stille betingelser af nogen som helst art som modydelse for at trække sig tilbage, heller ikke anerkendelseskrav.

Det er selvfølgelig glædeligt, at der ser ud til at kunne blive enighed om en aftale om ikke-indblanding og dermed alliancefri status for Afghanistan, således at det hindres, at USA vil kunne bruge Afghanistan i sit spil, og således at det afghanske folk får så gode muligheder som overhovedet muligt for at opbygge et demokrati og sociale reformer og for at undgå den risiko, som det jo må erkendes foreligger, nemlig risikoen for, at der efter tilbagetrækningen etableres et reaktionært islamisk regimente, som vi kender det i nabolandet Iran. Det er netop vigtigt, at det afghanske folk gennem den alliancefri status og ikke-indblandingsaftalen får alle muligheder for at hindre, at det hele skulle få en sådan ulykkelig udgang.

Kofod-Svendsen (KrF):

Jeg vil gerne begynde med at takke udenrigsministeren for en grundig og fyldig redegørelse. Jeg er også glad for, at udenrigsministeren her kom ind på, at det politiske pres, som Danmark har øvet mod Sovjet på grund af dets invasion og ødelæggelse af Afghanistan, vil blive fortsat og øget.

Jeg vil også udtrykke min glæde over, at 9 partier står bag denne forespørgselsdebat, og at 9 partier er enige om den dagsorden, som er foreslået. At 9 partier står bagved, tror jeg

vil være med til at øge det politiske pres på Sovjet.

Så er det også dejligt, at de demonstrationer, som vi har haft foran den sovjetiske ambassade, manifesterer sig i en debat herinde, hvor det samme enige budskab udsendes. Uden at være pedant vil jeg dog lige tilføje, at det ikke blot er inden for de sidste få år, at disse demonstrationer har fundet sted. De startede faktisk de allerførste dage i januar 1980. Få dage efter, at Sovjet var gået ind i Afghanistan, skete der det interessante, at nogle muslimske grupper og nogle kirkelige grupper som de allerførste etablerede demonstrationen – jeg tror det var den 2. januar 1980 – og flere grupper er så kommet til, så antallet af demonstranter har været stigende hvert eneste år. Jeg kan kun være enig i, at det forhåbentlig er sidste gang, det er nødvendigt med en demonstration, fordi vi forhåbentlig i løbet af dette år finder en løsning, som er tilfredsstillende for det afghanske folk.

For hvad er det, vi er vidne til? Ja, at et traditionelt neutralt land er blevet overfaldet af Sovjetunionen. En supermagt har overfaldet en lille nabostat, som på ingen måde udgjorde en trussel mod Sovjet, og i mere end 6 år har der befundet sig over 100.000 moderne udrustede sovjetiske soldater i landet. Men man har ikke fra Sovjets side været i stand til at knuse det afghanske folks frihedskamp. Krigen fortsætter med uformindsket styrke.

Den sovjetiske krigsførelse har påført den afghanske befolkning enorme lidelser og ofre. Sovjets strategi har sigtet mod at berøve guerillaen dens folkelige basis ved gennem terrorkrig at tvinge landbefolkningen til flugt. Nu lever mere end 4 millioner afghanere som flygtninge uden for deres eget land, de fleste i Pakistan, som har gjort en beundringsværdi indsats mod vor tids største flygtningekatastrofe.

Samtidig har krigen jaget hundredtusinder på flugt inde i landet, så der også er et flygtningeproblem inde i selve Afghanistan. Utalige landsbyer er blevet bombet, afgrøder afbrændt og kunstvandingsanlæg ødelagt. Nu godt 6 år efter krigen begyndelse konstaterer Afghanistaneksperter, at det afghanske landbrug, der bygger på erfaringer indsamlet gennem årtusinder, er ødelagt, og at genopbygningen vil tage generationer.

[Kofod-Svendsen]

Sulten truer i mange områder, ofrene for den sovjetiske krigsførelse beløber sig til titusinder, måske hundredtusinder af civile ofre, og en nylig offentliggjort FN-rapport om menneskerettighedsvilkårene i Afghanistan har jo afsløret disse grupvækkende ting, hvad også tidligere talere har været inde på: massedrab på civile, brug af attrapeletøjsbomber og mishandling af krigsfanger.

Heldigvis har det internationale samfund reageret på denne brutalitet. Det skete allerede i 1979 og er fulgt op, og Danmark har i forreste række deltaget i denne fordømmelse. Danmark var med til at tage initiativ til, at FNs sikkerhedsråd straks blev indkaldt, men rådet blev lammet af et sovjetisk veto, hvorefter en ekstraordinært indkaldt FN-generalforsamling med overvældende flertal vedtog en resolution, hvori man stillede krav om øjeblikkelig tilbagetrækning af de fremmede styrker fra Afghanistan. Som det også er sagt heroppefra, har Sovjet siddet denne og senere FN-resolutioner overhørig.

Men heldigvis er FN-resolutioner blevet vedtaget med stadig flere ja-stemmer. For godt en måned siden var der således 122 for, 19 imod og 12 afståelser, og dertil kommer, at den af den særlige FN-udsending, professor Felix Ermacora, udarbejdede rapport om menneskerettighedsvilkårene blev vedtaget af FNs plenarforsamling den 13. december, hvor stemmetallet var 80 for, 22 imod og 40 afståelser. Vi ser, hvordan der er en markant fordømmelse af det, Sovjet foretager sig, i hele verdenssamfundet.

Jeg mener, det er vigtigt at understrege, at Afghanistans skæbne vedkommer os. Det er vigtigt at fastslå, at vi her har et internationalt anliggende, der må løses ved fredelige forhandlinger på rettens grund. Jeg mener, det giver anledning til håb, at dette standpunkt hævdes i FN af praktisk talt alle verdens lande, bortset fra Sovjetunionen og dens nærmeste allierede.

Det er også blevet nævnt, at denne krig desværre i lang tid har været en glemt krig. Det er lykkedes Sovjet at få lagt en form for informationsblokade rundt om Afghanistan, så vi ikke er blevet løbende og intensivt informeret om, hvad der de facto er sket gennem årene. Heldigvis er der flere, der har haft held til at bryde denne informationsblokade; flere eksempler på det er også nævnt, og dér håber jeg, at den vedtagne FN-rap-

port om menneskerettighedssituationen må betyde et vendepunkt, så vi får øgede informationer om, hvad der de facto sker.

Jeg er overbevist om, at en sådan øget information er en nødvendig forudsætning for at øge det politiske pres mod Sovjet. Ved en sådan koordineret informationsvirksomhed, ved politisk pres i alle internationale sammenhænge og ved at øge den humanitære bistand tror jeg vi kan yde det bedste bidrag til, at Sovjet standser de ødelæggelser, som foregår, og at det afghanske folk får sin selvbestemmelsesret tilbage.

Poulsgaard (FP):

I den seneste tid har vi gang på gang i dagspressen kunnet læse, at nu roser TASS Danmark: nu var Danmark på rette spor. Jeg tror ikke, at den debat, vi her i dag har om Afghanistan, får den helt store betydning. Jeg tror, at magthaverne ovre i Sovjetunionen er så at sige ligeglade med, hvad lille Danmark siger. Men det får måske den betydning, at TASS de næste 2-3 uger roser os knap så meget. Ellers kunne man da også håbe på, at sådan en debat kunne få en og anden i dette land til at tænke.

Der er blevet sagt så meget her i dag om de uhyrligheder, der foregår i Afghanistan, dem skal jeg ikke opremse. Men det er jo ikke bare i Afghanistan. Vi har jo, hvis vi går nogle år tilbage, en mur i Berlin, der blev bygget for at holde folk inde. Der er jo ikke ende på de grænseløse uhyrligheder, et kommunistisk regime, uanset hvor det er, har begået mod menneskeheden, og stort set vil vi kun udrette lidt, og så fortsætter de, som om intet er sket. En større og større del af den danske befolkning – hvis vi ser på stemmesedlen – hælder til venstre, den hælder søreme til de socialistiske teorier, så hvis sådan en debat bare kunne åbne øjnene på nogle få mennesker for, at socialismen er det samme som fornægtelse af de mest elementære menneskerettigheder, så var sådan en debat da ikke helt spildt.

Men i øvrigt kan man da undre sig over, at venstrefløjens, der specielt har haft så travlt med Sydafrika, stort set ikke har været fremme med krav om, at vi skulle boykotte handelssamkvem med de lande, der undertrykker mennesker, som man gør det i Afghanistan. Det er tilsyneladende stadig væk to

[Poulsgaard]

ting, vi snakker om, skønt det i begge tilfælde er magthavere, der misbruger deres magt i uhyggelig grad.

Vi er for en sjælden gangs skyld med på en fælles dagsorden, og når vi er med, er det, fordi vi godt vil være med til at fordømme Sovjets fortsatte invasion, selv om vi ikke rigtig tror på, at det får den store effekt.

Om dagsordenens andet afsnit var der en mand, der kom hen til mig og sagde, at man jo godt sådan lidt drillende kunne sige, at dette afsnit jo næsten var det samme som, at der kommer en mand ind og voldtager min kone og datter, og hvad pokker han nu finder på, og i stedet for at smide ham ud skal jeg til at sætte mig ned og forhandle med ham. Det er jo faktisk noget i den stil, der står i det andet afsnit af dagsordenen.

Men all right, selvfølgelig er vi med på det, og hvis det som sagt bare kan få TASS til at lade være med at rose os en 2-3 uger, så er debatten da ikke helt spildt.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg vil takke ordførerne for en række indlæg, der har bakket op om den linje, regeringen har anlagt i forhold til Afghanistanproblemet, og som jeg indledte med at gøre rede for.

Jeg har egentlig kun en enkelt bemærkning til ordførerindlæggene, og det er en bemærkning til hr. Lasse Budtz, som til min store overraskelse benyttede sit indlæg til angreb på USA. Jeg må ganske afvise den sammenligning, hr. Lasse Budtz foretog mellem situationen i Afghanistan og situationen i Centralamerika, hvor hr. Lasse Budtz mente, at der altså var en parallelitet, når det drejede sig om aktioner imod et regime, man ikke kan lide. Jeg mener, at det er en sammenligning, man ganske kan afvise, alene af den grund, at sandinisterne som bekendt stadig sidder ved magten i Nicaragua, og hr. Lasse Budtz' henvisning til USAs og andres hjælp til Mujaheddin er noget, der aldeles stiller tingene på hovedet.

Så kunne omtalen af Pakistans problemer måske også suppleres med en bemærkning om, at Pakistan jo også lider militær overlast. Så sent som i går skete der f.eks. en krænkel- se af Pakistans territorium af 3 afghanske MIG-fly, og det er bare den seneste i en lang række af krænkelser.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg må indrømme, at jeg ville være en skælm, hvis jeg påstod, at udenrigsminis- terens udtalelser kom bag på mig. Det er natu- rligvis sådan, udenrigsministeren udtaler sig i den slags sager, fordi der altså er ét sæt regler, som gælder for den ene del af verden, og så er der et andet sæt regler, der gælder for den anden del af verden.

Ærligt og redeligt, ministeren ved jo godt, at sådan ser vi ikke på det, og ministerens forsøg på at lave dette skel også her fra taler- stolen kan ikke overbevise os i socialdemo- kratiet om, at det ikke er overtrædelser i beg- ge sæt tilfælde. Hvad med invasionen i Gre- nada f.eks.? Var det også helt, som det skulle være?

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg forstår ganske enkelt ikke, hvad det er, hr. Lasse Budtz mener, og jeg vil selvfølgelig afvise, at der skulle gælde forskellige sæt af regler i de forskellige dele af verden. Men jeg finder det højst besynderligt, at hr. Lasse Budtz vil sammenligne det, der sker i Afgha- nistan, med det, der sker i Centralamerika. Der er jo overhovedet ingen sammenligning dér.

Som jeg pegede på, sker der jo det i Af- ghanistan, at man med magt fjerner et regi- me og indfører et terrorregime imod befolk- ningen, driver befolkningen væk fra landom- råderne, laver terrorbombninger, sender bomber forklædt som legetøj ned til børnene. Og det vil hr. Lasse Budtz sammenligne med det, der sker i Centralamerika, hvor det regi- me, som i dette tilfælde USA er tilfreds med, stadig sidder ved magten. Jeg synes, det er en uanstændig sammenligning, hr. Lasse Budtz foretager her.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg er ked af at måtte sige det, men det gør altså ikke indtryk på mig, for jeg har hørt ministeren sige den slags ting utallige gange, og det bliver det ikke klogere eller rigtigere af. Jeg ved ikke, hvordan ministeren vil karakterisere f.eks. amerikanske miner uden for havne i Nicaragua. Er der stor for-

[Lasse Budtz]

skel på de metoder? Jeg kan ikke se det, og der er mange danskere, der ikke kan se det.

Men bortset herfra nævnte jeg i øvrigt meget lidt om dette i min tale, men jeg nævnte det sandelig, og jeg mener bestemt, det er rigtigt at gøre det, for ellers havde jeg jo ikke gjort det.

Men det, jeg først og fremmest gjorde, var at tale om interessenfærepolitikken. Nu lagde jeg godt mærke til, at ministeren måske ikke var så opmærksom, mens talen blev holdt, men jeg kan da senere fremskaffe mit manuskript, så ministeren virkelig kan se, hvad jeg sagde, og det vil måske hjælpe lidt på det.

Men det kan altså ikke nytte noget at lave ét sæt regler for én slags lande og et andet sæt regler for en anden slags lande. Der er klart forskel på de to systemer, tør jeg nok antyde. Jeg ved også, hvad vi i socialdemokratiet foretrækker af systemer, men det har ikke noget med metoderne at gøre. Man kan ikke påstå, at en metode er god nok, fordi den laves af demokratiske lande, mens den samme metode er forkert i den anden gruppe. Den går altså ikke; ministeren er da velkommen til at forsøge at overbevise mig én gang til, men det lykkes ikke, og det vil ikke lykkes på noget tidspunkt.

Riishøj (SF):

Jeg skal ikke bidrage til sammenligningsdebatten, bare understrege, at jeg nævnte Algeriet og Vietnam, men når det angår de fundamentale interesser, vil jeg også støtte hr. Lasse Budtz med hensyn til sammenligningen med Centralamerika og Latinamerika.

Men det, jeg egentlig vil spørge udenrigsministeren om, er, hvordan udenrigsministeren vil forvalte de ekstra midler, som nu skal kanaliseres til det humanitære arbejde. Vil en del af disse midler kunne anvendes til oplysningsarbejde om udviklingen i Afghanistan? Som bekendt foregår der nogle støtteindsamlinger fra private organisationer, og det blev også nævnt, at der måske nok var behov for at vide mere og der kommer internationale rapporter, f.eks. burde FN's rapport vel oversættes. Har ministeren gjort sig nogen tanker om, hvordan man kunne bruge disse midler og måske kanalisere en del af dem til et oplysningsarbejde, for der er jo et behov for oplysning, som mange af os har været inde på.

Også spørgsmålet om, hvad man skal forstå ved det, vi kan kalde begrebet »et frit Afghanistan«, er blevet nævnt. Her er jeg helt enig med hr. Stinus i, at det må blive en internationalt reguleret aftale, der fastslår Afghanistan som et alliancefrit land, og det må traktatfæstes. Man har jo set traktater af den art før i verdenshistorien. Gå tilbage til midten af 1950'erne, da der var en grad af afspænding imellem supermagterne – og det er også det, jeg kraftigt vil anbefale at der er i forbindelse med løsningen af denne konflikt – da nåede man dog frem til en aftale for Finland og for Østrig, som gensidigt betød nogle indrømmelser fra begge magter, også for begge supermagterne, og som blev internationalt garanteret. Man kunne forestille sig en udvikling, der forhåbentlig kan føre til en lignende ordning for Afghanistan.

Sådan en aftale må nødvendigvis indebære, at Afghanistan frit kan udvikle økonomiske forbindelser med andre stater, og at afghanerne kan udvikle deres samfund med den religiøse og sociale etik, som de nu har. Her kan man godt frygte, at der i forhold til situationen før 1978 er sket en skærpelse af modsætninger, sådan at man risikerer et blodbad, men det retfærdiggør ikke, at det ikke bliver afghanerne – selv med de store problemer, der nu er skabt – som må formulere det samfund og danne det samfund, som bliver Afghanistans fremtid.

Det er vel det, der skal indgå i en aftale, og det nødvendiggør, som hr. Albrechtsen også nævnte, at tilbagetrækningen er ubetinget, dvs. ikke betinget af, at der er et bestemt, udefra påduttet samfundssystem i Afghanistan, uanset om vi så måtte bryde os om det ene eller det andet ud fra politiske grunde. Det er vel elementerne i det, vi kan kalde en international aftale om Afghanistan.

Men det, jeg gerne ville have en kommentar til, var spørgsmålet om, hvordan man vil anvende de forøgede midler. Kunne en del af dem gå til et oplysningsarbejde og støtte til frivillige organisationer på dette område?

(Kort bemærkning).

Arentoft (KF):

Hr. Lasse Budtz brugte også som sammenligning med Sovjetunionens invasion i Afghanistan amerikanernes invasion af Grenada.

[Arentoft]

Formentlig husker hr. Lasse Budtz, at vi havde en debat om Mellemamerika i 1984, hvor jeg nævnte forskellige facts om Grenada, som blev draget i tvivl af bl.a. hr. Lasse Budtz og af ordførerne for SF og VS, hvorefter udenrigsministeren kunne gå op med et stykke papir med en indberetning fra vores ambassadør derude, der bekræftede rigtigheden af alt det, der havde været fremme, og i øvrigt forlod amerikanerne Grenada ganske kort tid efter. Det har russerne endnu ikke gjort efter 6 år.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Jeg skal ikke sige mere til hr. Lasse Budtz. Han har jo sagt, at det ikke nytter noget, og det tror jeg såmænd efter at have hørt hr. Lasse Budtz at han har ret i. Men forhåbentlig kan de problemer, der er blevet berørt her, gøre et vist indtryk i hr. Lasse Budtz' gruppe.

Til hr. Riishøj skal jeg sige, at de øgede midler til bistand for ofrene fra krigen, som der bliver tale om, vil blive ydet på grundlag af de appeller, som vi modtager fra de hjælpeorganisationer, der arbejder i området. Som jeg anførte indledningsvis, må vi nok regne med, at der især bliver tale om støtte til fordel for de flygtninge, man finder i Afghanistans nabolande.

Hr. Riishøj nævner tanken om et øget oplysningsarbejde, og det er absolut en tanke, regeringen vil overveje positivt.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg vil bare sige til hr. Arentoft, at jeg vil fremskaffe et interessant dokument, som er offentliggjort af en menneskerettighedskommission for det latinamerikanske område. Deri fortælles det, hvordan situationen menneskerettighedsmæssigt har udviklet sig i Grenada, efter at amerikanerne lavede denne invasion. Det vil udvide hr. Arentofts horisont på dette område på en meget interessant måde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af Lasse Budtz (S), Fischer (KF), Bjørn Elmquist (V),

Riishøj (SF), Stinus (RV), Nør Christensen (CD), Albrechtsen (VS), Kofod-Svendsen (KrF) og Poulsaard (FP) (se foran) vedtoges enstemmigt med 101 stemmer.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 55:

Forslag til folketingsbeslutning om økonomiske midler til fredsårsaktiviteter og til oprettelse af et fredsårssekretariat.

Af Hanne Thanning Jacobsen (SF) og Albrechtsen (VS) m.fl.
(Fremsat 29/11 85).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Regeringen er af den opfattelse, at det for Danmarks vedkommende vil være rigtigst i lyset af den åbne debat, der jo på borgernes initiativ finder sted gennem vore frie massemedier og de forskellige frivillige organisationer, at aktiviteterne i forbindelse med FNs internationale fredsår 1986 bliver overladt til frivillige organisationer og enkeltpersoner.

Derfor har udenrigsministeriet aftalt med formanden for FN-Forbundet, hr. Stinus, at forbundet som en helt naturlig opgave for dette påtager sig at igangsætte og koordinere aktiviteterne i Danmark i anledning af fredsåret.

FN-Forbundet har, efter hvad jeg har fået oplyst, formidlet et bredt samarbejde og har inddraget så mange organisationer, institutioner, foreninger og grupper som muligt i påtænkte aktiviteter i anledning af fredsåret. Her kan der vel drages en parallel til det netop afsluttede ungdomsår, hvor det, som der jo også står i bemærkningerne til beslutningsforslaget, var Dansk Ungdoms Fællesråd, der påtog sig igangsættende og koordinerende aktiviteter.

For så vidt angår et statsligt bidrag til gennemførelse af fredsårsaktiviteter kan jeg oplyse, at der på finansloven for i år er optaget et ekstraordinært bidrag til FN-Forbundet på